

AN INVESTIGATION ON FATHER EDUCATION PROGRAM ON THE CONTEXT OF THE EFFECTS OF BABY DEVELOPMENT PROCESS AND FATHER-BABY INTERACTIONS VIA EXAMINING FATHER OPINIONS

Esra Demir^{*1}

¹Muş Alparslan Üniversitesi, 49100, Muş, Turkey

*avarroess@gmail.com

The interaction between human being, as a social entity, is naturally occurring it comes to the world. According to the social learning theory which is included in social interaction theories, human behaviors consist not only of reinforcement, but also a mutual interaction of behavioral and environmental factors. Babies are eager to engage in social interaction with their talented partners. They perceive adults' social, emotional and communication behaviors and respond appropriately to these behaviors.. However, in order for adults to have strong social and emotional relationship in their interaction with their babies, the interaction must be consciously and qualified. For this reason, a training program for father and father interaction was prepared. The purpose of this study is to examine the father's views on the effects of the educational program on the effects on infant development and father-baby interactions. In this direction, the study group of the study consisted of 20 father and baby pairs. Focus group interview technique was used in the research. The focus group interviews were conducted in two phases; before and after program. Focus group interview questions were prepared by the researcher and presented to expert opinions. In the focus group discussion, the questions were directed in turn and all the opinions of the father were taken for each question. The focus group interviews were recorded to the camera with the permission of father. Content analysis was done via analysis of data. For every question, all opinions were put down on the paper. Then, coding and grouping were done from these records. As a result of the research, it was seen that fathers did not have a lot of information about the developmental characteristics of the babies before the education program was implemented, they regarded the infancy period as if they were only controlled by the mothers and babies were more responsible to the mother. In the focus group interviews conducted after the training program, it was concluded that the fathers get a lot of information they did not know about the baby development characteristics, that the interaction was effective on the baby

development, strengthened the communication between them, and started to spend more time with babies. Paternal proposals were made on the results of the research.

Key words: Interaction, baby development, father-baby interaction, training program

BABA EĞİTİM PROGRAMININ BEBEK GELİŞİM ÖZELLİKLERİ VE BABA-BEBEK ETKİLEŞİMLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE DAİR BABA GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Sosyal bir varlık olan insanın etkileşim kurma özelliği dünyaya geldiği andan itibaren doğal olarak gerçekleşmektedir. Sosyal etkileşim kuramları içinde yer alan sosyal öğrenme kuramına göre; insan davranışları sadece pekiştirme yoluyla değil, davranışsal ve çevresel faktörlerin karşılıklı bir etkileşiminden oluşmaktadır. Bebekler, yetenekli partnerleri ile sosyal etkileşime girmeye isteklidirler. Yetişkinlerin sosyal, duygusal ve iletişim ile ilgili davranışlarını algılar ve bu davranışlara uygun tepkiler vermektedirler. Yetişkinlerle iletişimlerinde duygusal tepkilerini kontrol edebilir, düzenli ve duygusal yönden güçlü sosyal etkileşim kurabilirler. Ancak yetişkinlerin bebekleri ile etkileşimlerinde güçlü sosyal ve duygusal ilişki kurabilmeleri için etkileşimin bilinçli bir şekilde kurulabilmesi ve nitelikli olması gerekmektedir. Bu nedenle babalar için baba ve bebek etkileşimini içeren bir eğitim programı hazırlanmıştır. Bu çalışmanın amacı bebek gelişim özellikleri ve baba-bebek etkileşimleri üzerinde eğitim programının etkisine dair baba görüşlerini incelemektir. Bu doğrultuda araştırmanın çalışma grubunu 20 baba ve bebek çifti oluşturmuştur. Araştırmada odak grup görüşme tekniği kullanılmıştır. Odak grup görüşmeleri programın uygulama öncesinde ve program bitiminde olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşme soruları araştırmacı tarafından hazırlanarak uzman görüşlerine sunulmuştur. Odak grup görüşmesinde sorular sırayla yöneltilmiş ve her soru için tüm babaların görüşleri alınmıştır. Odak grup görüşmeleri babaların da izniyle kameraya alınmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yapılmıştır. Her soru için tüm görüşler olduğu gibi yazıya geçirilmiştir. Daha sonra bu görüşlerden hareketle kodlamalar ve gruplamalar yapılmıştır. Babaların görüşleri belli kategoriler altında toplanmış, yüzde ve frekans değerleri bulunmuştur. Araştırma sonucunda babaların eğitim programı uygulaması öncesinde bebeklerin gelişimsel özellikleri hakkında fazlaca bir bilgiye sahip olmadıkları, bebeklik dönemini sadece anne kontrolündeymiş gibi gördükleri ve sorumluluğu daha çok anneye yükledikleri görülmüştür. Eğitim programı sonrasında yapılan odak grup görüşmelerinde ise, babaların bebek gelişim özellikleri hakkında bilmedikleri birçok bilgiyi edindikleri, etkileşimin bebek gelişimi üzerinde etkili olduğu, bebekleri ile aralarındaki iletişimi güçlendirdiği, bebeklerle daha çok vakit geçirmeye başladıkları, bebeklerin davranışlarına uygun tepkilerde bulunmaya çalıştıkları sonucuna

ulaşlmıştır. Araştırma sonuçlarına ilişkin babalara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Etkileşim, bebek gelişimi, baba-bebek etkileşimi, eğitim programı

1. Giriş

Birey olmanın bir gereği olarak toplumsal alanda iletişim kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. İletişimin çok daha kaliteli bir hale gelmesi, duyguların açık bir biçimde ortaya konulması ve karşılıklılığı içermesi bir etkileşimin varlığını ortaya koymaktadır. Bireyler gelişim sürecinin her evresinde farklı özelliklerde etkileşim özellikleri göstermektedirler. Bir bebeğin dünyaya gelmesi ile ilk yılda anne bebek arasında oluşan güvenli bağlanma anne ile bebek arasında bir etkileşimin kurulduğunu ortaya koymaktadır. Günümüz araştırmaları bu güvenli bağlanmayı içeren etkileşiminin baba ile de kurulabileceğini göstermektedir[1]. Etkileşim biçimi gelişimsel perspektifte farklı aşamalardan geçerek nitelikli hale gelmektedir. Örneğin bebeklik döneminde kendini ifade becerisi gelişmemiş durumda olan bebeğin zamanla dili etkin şekilde kullanması gelişimsel ilerlemeyi belirtmektedir. Etkileşimde iletişim dilini kullanmanın tek başına yeterli olmadığı, jest ve mimiklerin kullanılması gerektiği, tepkilere uygun karşılıklar vermeyi, dili anlaşılır şekilde kullanmayı, vurgu ve tonlamaları içermeyi, ifadeyi zenginleştirici dokunuşlarda bulunmayı gibi bir çok özelliği içinde barındırmaktadır. Etkileşim tek başına gerçekleşen bir olay olmadığı için etkileşim sürecini başlatacak bireylere ihtiyaç bulunmaktadır. Bebek için sosyal anlamda etkileşime gireceği ilk kişiler anne ve baba olmaktadır. Anne bebeğin bakımında birinci derece sorumlu kişi olarak kabul edildiğinden anne ile etkileşim doğal olarak kurulmaktadır. Babalık davranışları ise doğuştan kazanılmış değildir. Çocuğun dünyaya gelişi ile anne baba olursa da anne ve babalık duygu ve davranışların büyük oranda sonradan kazanıldığı araştırmalarla desteklenmiştir[2]

Baba, anne- çocuk ilişkisinde üçüncü kişi olarak ortaya çıkmaktadır, yani baba her zaman daha dışta ve uzak kalmakta, anne ve bebeğe destek veren kişi olarak görülmektedir. Bu durum toplumsal arenada babalara yüklenmiş rollerin bir gereğidir. Hâlbuki her iki ebeveyn de bu süreçte desteklenmeye ihtiyaç duymaktadır. Çocuğun tüm gelişim alanlarının desteklenebilmesi ve gözlemlenebilmesi için iyi bir anne baba nasıl olunur öğrenilmesi gerekmektedir. Yoğun bir şekilde anneler çeşitli programlarla desteklenirken babaların da desteklenmesi hem baba hem de aile bireyleri açısından büyük faydalar sağlamaktadır[3-5].

Bebekler hayatlarının ilk iki ayını yarı uykulu yarı uyanık, içe yönelik bir durumda, tamamen başka birinin daha onun ihtiyaçlarını karşıladığının farkında olmadan geçirmektedirler. Bebek iki aylık olduğunda bu farkındalık ortaya çıkmaya başlamaktadır. Bebekler bu dönemde tamamen bağlandıkları, kendisinden ayırt etmediği anneleri ile “her şeye gücü yeten karşılıklı bir sembiyotik birlik” kurmaya doğru ilerlerler. Sonrasında ise, bebekler artık egonun işlediği bir özerklik kazanma, ayrılma ve bireyselleşmeye yönelirler. Bu ilerlemenin ilk aşamasında farklılaşma ile birlikte yumurtadan çıkmaları

yer alırken zamanla uyanık ve hedefe kilitli bir hale gelirler. Yumurtadan çıkma ve farklılaşma, annenin varlığı ve karşılık verme ihtimali ile geliştirilmekte ve bu durum bebeklere annenin dışındaki diğerlerinin olduğu dünyaya güvenle ulaşabilmelerini sağlayan temel güven rezervi sağlamaktadır. Bu aşamada, babaların fonksiyonu annelere, ilk annelik görevlerini gerçekleştirmelerinde ihtiyaç duydukları duygusal ve sosyal desteği sağlamaktır. Bu rolü yerine getirmede başarısız olan babalar, sağlıklı bir simbiyotiklik kurmayı önleyebilir ve bebeklerin zihinsel sağlıklarını tehlikeye atabilmektedirler[6]. Babaların direkt etkisi, ayrılma-bireyselleşme sürecinin uygulama ve uzlaşma olan iki alt safhası boyunca ortaya çıkmaktadır. Uygulama safhası, bebekler emeklemeye başlayınca yani dokuz aylık civarında başlamakta ve bebekler yürümeye başladığında yani on dört aylık civarında olduklarında sona ermektedir. Bebeklerin hareket etme kapasiteleri, onlara keşfedebilecekleri sınırları genişletmeyi sağlamaktadır. Anneler, fiziksel temasa geçmede yakıt almak için güvenli bir dayanak olarak kullanılmakta iken, babalar ise, bebeklerinin beceri düzeylerini arttırmada uyarıcı olmaktadır. Ayrıca, “annenin dışındaki diğerleri” özelliğine sahip olmak için, babalar yeni ve heyecan verici partnerler olarak deneyimlenmektedir[7].

On beş ile yirmi dört aylık süreç zarfında gerçekleşen uzlaşma safhasına gelindiğinde anneler, ayrı bireyler olarak yeniden fark edilmektedir. Yürümeye başlayan bebekler ne kadar ayrı ve hassas olduklarını fark ederler ve anneleri ile birlikte olmaya devam ederler. Aynı zamanda annelerinin onları yeniden içine çekmesinden korkarlar. Babanın varlığı bireyselleşme açısından önemlidir. Dışardaki simbiyotik bağlanmadan gelerek babalar, yürüyen bebeklere duygu karmaşasının önüne geçen bir ilişki sunan sabit bir gücü ifade ederler. Babalar, yürüyen bebeklere ortak yaşama (sembiyoz) çekilme korkusu yaşadıkları dönemde onların rahatlamalarını sağlayarak destek olurlar. Babalar, etkileşimli oyunlarla ayrılma-bireyselleşmeye yardımcı olurlar. Ayrıca babalar, arkadaşları ve yabancılarla iyi geçinmeleri için çocuklarına model olarak sosyalleşmelerini sağlama rolündedirler[8].

Günümüzdeki baba çocuk ilişkileri geçmiş dönemlere göre çok daha farklı özellikler göstermektedir. Özellikle de kırsal kesimdeki geleneksel baba-çocuk ilişkisi iç göç ile birlikte bugünün çağdaş toplumlarında etkisini büyük ölçüde kaybetmiştir. Ayrıca sosyo-ekonomik yapı, eğitim düzeyi ve diğer etmenler düşünüldüğünde, öncesinde tarım topraklarında toprağa bağlı geçim ve ataerkil yapı baba-çocuk ilişkisini oluşturan en temel kaynak olma özelliği taşımakta iken, günümüz çağdaş toplumlarında ise, aile yapısında bu geleneksel ilişkileri görmek pek mümkün değildir. Anne çocuk ilişkilerine oranla baba- çocuk ilişkileri kültürel öğelerden daha fazla etkilenmektedir. Özellikle de geleneksel yapıdaki baba-oğul ilişkileri düşünüldüğünde baba ile oğul arasındaki formal ilişkide kültürün etkisi kendisini açık bir şekilde göstermektedir[9].

Babaların, toplumsal yapının değişimi, kadınların çalışma hayatına girmesi gibi durumlar nedeniyle çocuk dünyasında daha fazla yer aldığını görmekteyiz. Ancak anneler için hazırlanan eğitim programlarının, anne üniversitelerinin gittikçe yaygın bir hal aldığını görürken babaların eğitim programlarında yer almadıkları ve kültürel olarak da desteklenmedikleri görülmektedir. Dolayısıyla her bireyin gelecekte bir anne- baba adayı olduğu düşünüldüğünde anne ve babalık rollerinde de onlara yardımcı ve destekleyici eğitim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu amaçla bu araştırmada, baba-bebek etkileşimini içeren eğitim programının bebek gelişim özellikleri ve baba-bebek etkileşimi üzerindeki etkisine ilişkin baba görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır.

1. Baba eğitim programına dahil olan babalar, bebekteki fiziksel, zihinsel, dil, sosyal-duygusal, ve özbakım alanlarında bebeklerdeki gelişimin farkında mıdır?
2. Babalar bebeklerin hayatında önemli midir?
3. Babalar bebekleri ile birlikte etkinlikler gerçekleştirirler mi?
4. İyi bir etkileşimin özellikleri nelerdir?
5. Eğitim programı baba-bebek etkileşimi için gerekli midir?

2. Yöntem

Baba ve bebek çifti ile gerçekleşen eğitim programındaki babaların bebek gelişim özellikleri ve baba-bebek etkileşimleri üzerindeki etkisine ilişkin görüşlerin alındığı bu çalışmada nitel araştırma modelindedir. Çünkü nitel araştırma tekniklerinin doğal ortama duyarlılık sağlaması, araştırmacının katılımcı rolü olması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, algıların ortaya konmasını sağlaması, araştırma deseninde esnekliği olması, tümevarımcı bir analize sahip olması ve nitel veri sağlanması önemli özellikleridir[10]. Çalışmada görüşme yöntemi kullanılmış ve odak grup görüşme yapılmıştır. Odak grup görüşme tekniğinde amaç, bir konu, bir ürün veya hizmet hakkında insanların ne düşündüğünü ve ne hissettiğini anlamaktır[11].

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, yeni yürümeye başlamış 12-15 aylık bebeği olan, daha önce baba-bebek etkileşimi ile ilgili herhangi bir eğitim programına katılmamış, araştırmaya gönüllü olarak katılım gösteren, Muş ilinde ikamet eden, şeker fabrikasında çalışan ve geçici işçi kadrosunda yer alan babalardan oluşmaktadır. Bu araştırmanın çalışma grubu, tarafından hazırlanmış olan “Oyun Temelli Baba- Bebek Etkileşim Programı”nın deney grubunda yer alan ve iki ay süresince eğitim alan 20 baba oluşturmuştur. Söz konusu edilen araştırma deneysel modelde gerçekleştirilmiş ve çalışmada bu çalışma ile ilgili herhangi bir nitel bulguya yer verilmemiştir. Babalara ilişkin demografik özellikler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Babalara ilişkin demografik bilgiler

Babaların	Sayı		
	n	%	
Yaşı	≤25 Yaş	3	15,0
	26-35 Yaş	8	40,0
	≥36 Yaş	9	45,0
Aile tipi	Çekirdek aile	9	45,0
	Geniş aile	11	55,0
Öğrenim durumu	İlkokul	2	10,0
	Lise	11	55,0
	Üniversite	7	35,0
Evlilik süresi	≤ 1 Yıl	1	5,0
	2-5 Yıl	3	15,0

	5-8 Yıl	5	25,0
	≥ 9 Yıl	11	55,0
Toplam		20	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan babaların yaşının % 45'inin (n=9) 36 ve üzerinde bir yaşta olduğu, % 40'ının (n=8) 26-35 yaş aralığında olduğu ve % 15'inin de 25 yaş ve altında bir yaşta olduğu görülmüştür. Aile tiplerine bakıldığında % 55'inin (n=11) geniş aile ve % 45'inin (n=9) çekirdek aile olduğu saptanmıştır. Babaların öğrenim durumuna bakıldığında % 55'inin (n=11) lise mezunu olduğu, % 35'inin üniversite mezunu olduğu ve % 10'unun (n=2) ilkökul mezunu olduğu belirlenmiştir. Evlilik sürelerine bakıldığında % 55'inin (n=11) 9 yıl ve üzerinde olduğu, %25'inin (n=5) 5-8 yıl arasında olduğu, %15'inin (n=3) evlilik süresinin 2-5 yıl arasında olduğu ve %5'inin de (n=1) 1 yıldan az bir evlilik süresine sahip olduğu saptanmıştır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada, veri toplama aracı olarak nitel araştırmalar için uygun olan açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde sorular önceden belirlenir ve bu sorularla veriler toplanmaya çalışılır. Bu yöntem ne tam yapılandırılmış görüşmeler kadar katı, ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnektir; iki uç arasında bir ortamda yer almaktadır (Karasar, 2012). Görüşme soruları hazırlanmadan önce, araştırma konusu ile ilgili ulusal ve uluslararası alan yazın taraması yapılmış, formda yer alması düşünülen açık uçlu sorular belirlenmiştir. Görüşme formunun amaç, anlam ve kapsam açısından değerlendirmesini yapmak ve geçerliğini sağlayabilmek için 3 farklı üniversitedeki çocuk gelişimi alan uzmanı olan 3 akademisyenden uzman görüşü alınmıştır. Soruların babalar tarafından anlaşılabilirliğini test etmek için çalışma grubu dışında 2 baba ile sorular paylaşılmıştır. Uzman görüşleri ve baba ifadeleri doğrultusunda sorular üzerinde düzenlemeler yapılarak forma son şekli verilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması

Veriler toplanırken ilk olarak babalara araştırmaya ilişkin bilgiler verilerek gönüllü olup olmadıkları sorulmuş ve babaların kimlik bilgilerinin gizli tutulacağı vurgulanmıştır. Gönüllü 20 kişiden oluşan çalışma grubuyla 5 kişiden oluşma üzere 4 ayrı odak grup oluşturulmuştur. Babalarla görüşmeler doğrultusunda eğitim programı uygulamasının öncesinde ve sonrasında iki kez olmak üzere babalarla odak grup görüşmesi yapılmıştır. Görüşme esnasında araştırmacı tarafından alınan notları doğrulamak amacıyla kayıt cihazı kullanılmıştır. 2016 Mayıs ayında ilk görüşmeler yapılmıştır, 2016 Temmuz ayında da son ölçümler yani ikinci görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerin süresi 45 – 50 dakika ile sınırlandırılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Nitel araştırmalarda verilerin analizinde iki farklı yöntem bulunmaktadır. Bunlar betimsel analiz ve içerik analizi olarak ifade edilmektedir. Betimsel analiz, daha çok kuramsal anlamda çok açık bir temele sahip olunan araştırmalarda kullanılırken, içerik analizi kuramsal anlamda belirgin olmayan temalar ve eğer varsa alt temaların oluşturularak analiz edilmesinde kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Görüşme formundaki açık uçlu sorulara verilen cevapların analizi, nitel veri analiz yöntemlerinden biri olan “betimsel analiz” kullanılarak değerlendirilmiştir. Betimsel analize göre; elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizde; bireylerin görüşlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmektedir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları, düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve sonuçlara ulaşılır[12]. Betimsel analiz aşamasında öncelikle görüşme formundaki sorular ölçüt alınarak bir ereve oluşturulmuştur. Ardından araştırmada i geçerliği sağlamak için; her bir soruya ilişkin elde edilen veriler incelenmiş ve bu inceleme sonucunda her bir görüşme sorusu için bir ana başlık ve bu ana başlığın altında alt kategoriler oluşturulmuştur. Her bir kategorideki bulgular, baba görüşlerinden doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. zmlenmelerde görüşüne başvurulan babalara birer kod numarası verilerek (B1,B2, B3...) açıklamalar yapılmıştır. Görüşmelerin n görüşme ve son görüşme olarak ayırımını sağlamak için de harflendirme yapılmıştır (B-/ B-S).

3. Bulgular ve Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde, çalışma grubunda yer alan babaların, eğitim programı öncesi ve sonrasında programın bebek geleişim özellikleri ve baba-bebek etkileşimi üzerindeki etkisine ilişkin algılarını belirlemek amacıyla araştırma soruları doğrultusunda kullanılan Odak Grup Baba Görüşme Formundan elde edilen görüşlerin çözümlenmesi sonucunda ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular veri toplama aracında yer alan açık uçlu sorulara göre aşağıda verilmiştir.

1. Baba eğitim programına dâhil olan babalar, bebekteki fiziksel, zihinsel, dil, sosyal-duygusal ve öz bakım alanlarında bebeklerdeki geleişimin farkında mıdır?

Bu kısımda bebek geleişim özellikleri ile ilgili babalara çeşitli sorular yneltirmiştir. Eğitim programı öncesinde ve sonrasında yapılan görüşmelerden elde edilen veriler analiz edildiğinde babaların bebek geleişim özellikleri ile ilgili olarak her geleişim alanına yönelik kodlamalar doğrultusunda alt kategoriler elde edilmiştir.

Tablo 2. Babaların bebek geleişim özelliklerine ilişkin alguları

n görüşme

				Son			
				görüşme			
Gelişim alanları	Algılanan bebek davranışları	n	%	Algılanan bebek davranışları	n	%	
Bilişsel Gelişim	Ağlama	8	40,0	Ağlama	2	10,0	
	Babaca çözüm	7	35,0	Babaca çözüm	7	35,0	
	Bireysel başarı	5	25,0	Bireysel başarı (çabalama)	11	55,0	
Fiziksel ve Motor Gelişim	Sağlık ocakları	13	65,0	Sağlık ocakları	14	70,0	
	Öz ölçüm	7	35,0	Gelişimsel testler	6	30,0	
Sosyal-Duygusal Gelişim	Anne ile birliktelik	16	80,0	Anne ile birliktelik	7	35,0	
	Kendi halinde	4	20,0	Baba ile birliktelik	13	65,0	
Özbakım Becerileri	Anne yapar	12	60,0	Kendi ihtiyaçlarını karşılama	12	60,0	
	Kendi halinde	8	40,0	Destekleyici yaklaşım	8	40,0	
Toplam		20	100		20	100	

Tablo 2 incelendiğinde ön ölçüm ve son ölçüm arasında farklılıkların olduğu görülmektedir. Ön ölçümde babalar bebeklerinin daha çok anneyle vakit geçirdiğini (% 80.0) büyük bir oranda (%60,0) annenin çocuğun ihtiyaçlarını karşıladığı bebeğin bilişsel gelişim özellikleri ile ilgili olarak babaların bebeklerin genellikle ağlama davranışında bulduklarını (% 40) algıladıklarını ortaya koymuşlardır. Son ölçümde ise bebeklerdeki ağlama davranışlarına olan algının azaldığı (%10,0), bebeklerin kendi ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştıkları (% 60,0) sosyal-duygusal anlamda baba ile birlikteliğin gerçekleştiği (%65,0) bebeklerin sağlık ocakları ve çeşitli gelişim testlerle bebeklerin gelişim takibinin yapıldığı görülmektedir.

Babaların bebek gelişim özelliklerine ilişkin ifadelerinden alıntılar:

Sağlık ocaklarına götürüp ölçüm yapıyoruz. (B1-ön görüşme)

Çocuğumun yeme isteğine ve hareketliliğine bakarım. Eğer halsiz huzursuzluğu varsa çok ağlıyorsa hastalanacak diye düşünürüm. (B5-Ö)

Çocuğumu ayak bileğime üst tarafına oturturum. Hem oynatırım hem de kilosuna bakarım.(B7-Ö)

Ölçüm yaptırdım. Boyunda 2 cm artış var. Şuan 80 cm civarında. Kilosu 10 kg.(B-9-S)

2. Babalar bebeklerin hayatında önemli midir?

Bu kısımda babaların bebeklerin hayatlarındaki yer ve önemlerine ilişkin açıklamalarda bulunmaları istenmiştir. Elde edilen veriler analiz edildiğinde aşağıda tabloda verilmiş olan kategoriler elde edilmiştir.

Tablo 3. Babaların bebeklerin hayatındaki önemine ilişkin algıları

				Son görüşme			
				Ön görüşme			
Babaların önemine ilişkin algılar	n	%	Babaların önemine ilişkin algılar	n	%		

Anne daha önemlidir	12	60,0	Anne daha önemlidir	3	15,0
Baba ihtiyaçtır	6	30,0	Baba oyun arkadaşıdır	9	45,0
Hem anne hem de baba önemlidir	2	10,0	Hem anne hem de baba önemlidir	8	40,0
Toplam	20	100		20	100

Tablo 3 incelendiğinde babaların eğitim programı öncesinde yapılan görüşmede babaların bebeklerin hayatındaki önemine ilişkin algılarına bakıldığında % 60,0 oranında (n=12) annelerin daha önemli olduğu görüşü yüksek oranda görülürken bu düşüncüyü, % 30,0 oranında baba ihtiyaçtır algısı ve % 10,0 oranında da hem anne hem de baba önemlidir ifadesinin ortaya çıktığı görülmektedir. Babalarla program bitiminde yapılan son görüşmede ise, % 45, 0 oranında babaların bebeklerin oyun arkadaşı olduğu, % 40,0 oranında hem anne hem de babaların bebeklerin hayatında önemli olduğu, % 15,9 oranında annelerin daha önemli olduğu düşüncesinin ortaya çıkmıştır.

Babaların bebeklerin hayatındaki önemine ilişkin ifadelerinden alıntılar:

Maddi manevi her ihtiyaçlarını karşılamaya çalışıyoruz.(B3-Ö)

Anne babaya göre daha önemli çünkü çocuk anneye muhtaç (B5-Ö)

Çocuklar için çalışıyoruz, tüm malımız mülkümüz çocuklarımızdır (B14-Ö)

Baba olarak üzerimizde fazlaca yük olduğunu düşünürüz bazen eve gidemediğimiz olur sanki evde olan anne çok rahatmış gibi gelir bize ama aslında öyle değil. Gün boyunca ayakta. O yüzden hem anneye destek olmak ve çocukla olan zamanı paylaşmak gerekiyor. Tek başına bıraktığımızda sürekli birlikte olduğu için bezginlik oluşabilir baba olarak bu çabayı ve vakti paylaşmak gerekir (B1-S)

Babalara toplumsal olarak bir rol biçilmiş biz de kalabalık ailelerde büyüdük, çocuklarımızı bile büyüklerin yanında kucağa alıp sevezdik ama şimdi artık büyük evden ayrılınca daha da çok ilgilenebiliyoruz. Çocuklarımızın hem anneye hem de babaya ihtiyacı var (B2-S)

Dikkat ediyorum da çocuğum annesi ile farklı oynuyor benimle farklı. Benim yanıma geldiğinde sırtıma binmek istiyor, boğuşmak istiyor annesi ile gayet sakin. Demek ki enerjisini benimle boşaltıyor (B5-S)

Baba olarak eve bakıp, çocukların ihtiyaçlarını karşıladığımızda bizden iyisi yok diye biliriz ancak çocukla vakit geçirdiğimde görüyorum ki hem kendim çok daha mutlu oluyorum hem de çocuğum mutlu olduğunu görüyorum. Farkında olmadan birçok zamanını kaçırıyoruz çocuğum belki eksiklik hissetmiyor ama daha iyi de olması için çocuğum, çocukla çokça zaman geçirmek gerekiyor (B11-S)

Bir baba olarak kendimi çocuğum dışarıya açılan penceresi olarak görüyorum. Sürekli evde anne ile olan çocuğum dışarıya çıkmasını sağlarım. İhtiyaçlarını karşılarım. Anne besler bakarken ben onu ayakları üzerinde durmasını sağlar, yetiştiririm (B20-S)

3. Babalar bebekleri ile birlikte etkinlikler gerçekleştirirler mi?

Bu kısımda babaların bebekleri ile birlikte gerçekleştirdikleri etkinliklerin ne olduğuna ilişkin soru yöneltilmiştir. Elde edilen veriler analiz edildiğinde aşağıda tabloda verilmiş olan kategoriler ve yüzde değerleri ortaya çıkmıştır.

Tablo 4. Babaların bebekleri ile gerçekleştirdikleri etkinlikler

Etkinlikler	Ön görüşme		Son görüşme	
	n	%	n	%
Boğuşma oyunları	2	10,0	3	15,0
Gerçekleştirilen herhangi bir etkinlik yok	10	50,0	-	-
Karalama	2	10,0	4	20,0
Kovalamaca oyunları	1	5,0	3	15,0
Oyuncaklarla oyunlar	-	-	3	15,0
Saklambaç oyunu	1	5,0	2	10,0
Hikâye okuma	-	-	3	15,0
Geziler	4	20,0	2	10,0
Toplam	20	100	20	100

Tablo 4 incelendiğinde babaların bebekleri ile gerçekleştirdikleri etkinliklere bakıldığında babalarla yapılan ön görüşmede babaların % 50,0 oranında bebekleri ile herhangi bir etkinlik gerçekleştirmedikleri, % 20,0 oranından gezme faaliyetinin olduğu, % 10,0 oranında boğuşma oyunları ve karalama etkinliği gerçekleştirdikleri ve % 5,0 oranında kovalamaca ve saklambaç oyunlarını oynadıkları görülmektedir. Son görüşmelere bakıldığında babaların, % 20,0 oranında bebekleri ile karalama yaptıkları, % 15,0 oranında boğuşma oyunu, kovalamaca, oyuncaklarla oynama ve hikâye okuma etkinliklerini gerçekleştirdikleri, % 10,0 oranında da saklambaç oyunu ve gezi faaliyetlerinde buldukları görülmüştür.

Babaların bebekleri ile gerçekleştirdikleri etkinliklere ilişkin ifadelerinden alıntılar:

Ben evde olduğumda genelde çocuk uyur ondan bir şey yapamayız.(B2-Ö)

Daha çok küçük olduğu için annesi ile vakit geçirir. (B5-Ö).

Henüz bir şey anlamadığı için iyi olup olmadığına bakarım. (B18-Ö)

Genelde çocuğum tüm gün evde olduğu için eve geldiğimde alırım oğlumu yürüyüşe ya da parka götürürüm. Önceden de gezdirirdim ama çok konuşmazdım çocuğun söylediklerine, sesine tepki verirdim ama şimdi o konuşmasa da ben gördüğümüz şeyleri anlatıyorum (B2-S).

Birlikte kırlentlerden ev yaparız içine gireriz, kızım bana cay yapar yemek verir (B3-S).

Evdeki her şey onun için oyuncak, zaten oyuncaklardan çok evdeki eşyalara meraklı. Akşama kadar evin önünde gezer, oynar ben de olduğumda kucağıma alırım, konuşurum. Elinden tutar gezdiririm (B4-S).

Hikâye kitabı aldım onu çok seviyor, sürekli sayfalarını karıştırıyor birlikteyken kitapla vakit geçiririz (B14-S).

4. İyi bir etkileşimin özellikleri nelerdir?

Bu kısımda babalara iyi bir etkileşimin özellikleri nelerdir sorusu yöneltilmiştir. Babaların görüşlerinden elde edilen veriler analiz edildiğinde aşağıda tabloda verilmiş olan kategoriler ve yüzde değerleri belirlenmiştir.

Tablo 5. Babaların bebekleri ile iyi bir etkileşime ilişkin algıları

Etkileşim özellikleri	Ön görüşme	Etkileşim özellikleri	Son görüşme
-----------------------	------------	-----------------------	-------------

	n	%		n	%
Anneye başvurma	6	30,0	Bebegin dikkatini çekme	4	20,0
Kendi haline bırakma	5	25,0	Karşılıklı tepkilerde bulunma	6	30,0
Bebek keyifliyen	5	25,0	Jest ve mimikleri iyi kullanma	5	25,0
Bebegin konuşmasını bekleme	4	20,0	Bebegin dünyasına girme	5	25,0
Toplam	20	100		20	100

Tablo 5 incelendiğinde babaların bebekleri ile iyi bir etkileşime ilişkin görüşleri alındığında ön görüşmede babaların % 30,0 oranında bebek ile olan etkileşimlerinde anneye başvurdukları, % 25,0 oranında bebekleri keyifliyen bebeğe yöneldikleri onun dışında kendi haline bıraktıkları, % 20,0 oranında etkileşime girmek için bebeğin konuşmasını bekledikleri görülmüştür. Babalarla eğitim programı bitiminde yapılan son görüşme sonuçlarına bakıldığında, % 30,0 oranında bebekleri ile karşılıklı tepkilerde buldukları, % 25,0 oranında jest ve mimikleri kullandıkları ve bebeğin dünyasında girmeye çalıştıkları; % 20,0 oranında da bebeğin dikkatini çekmeye çalıştıkları görülmüştür. Babaların bebekleri ile iyi etkileşimlerine ilişkin ifadelerinden alıntılar:

Konuşmadığı için şuan çok etkileşim kuramıyoruz (B3-Ö)

Konuşmadığı için çok bir şey yapamıyorum, annesine soruyorum ne istediğini (B12-Ö)

Tek başına oynamayı sever.(B16-Ö)

Daha önce benimle iken huzursuzluk çıkarıyordu ağladığında annesine devrediyordum ama şimdi daha uzun süre vakit geçiriyoruz (B11-S)

Çocuklar annelerini güven limanı olarak görüyorlar ne olsa ilk annesine koşuyor ama benimle de oynamayı çok seviyor, mutlu oluyor iyi anlaşıyoruz (B13-S).

5. Eğitim programı baba-bebek etkileşimi için gerekli midir?

Bu kısımda babaların katıldıkları eğitim programının bebekleri ile olan etkileşimlerinde etkili midir sorusu yöneltilmiştir. Babaların görüşlerinden elde edilen veriler analiz edildiğinde aşağıda tabloda verilmiş olan kategoriler ve yüzdeler ortaya çıkmıştır.

Tablo 6. Babaların eğitim programına ilişkin algıları

	Ön görüşme			Son görüşme	
	n	%		n	%
Yeni bilgiler kazanma	10	50,0	Yanlış bilgileri düzeltme	2	10,0
Sosyalleşme	6	30,0	Çocuğun öneminin farkına varma (Gelişen çocuk)	8	40,0
Merak	4	20,0	Anne yükünü paylaşma	4	20,0
			Birliktelik anlayışının oluşması	6	30,0
Toplam	20	100		20	100

Tablo 6 incelendiğinde babaların dahil oldukları eğitim programının bebekleri ile olan etkileşimleri üzerinde etkisine dair görüşlerine bakıldığında babaların % 50,0 oranında yeni bilgiler kazandıkları % 30,0 oranında sosyalleştikleri, % 20,0 oranında da merak ettikleri için programda oldukları görülmüştür.

Eğitim programı sonrasında babalarla yapılan son görüşmeye bakıldığında babaların % 40,0 oranında çocuğun öneminin ve gelişiminin farkına vardıkları, % 30,0 oranında birliktelik anlayışının olduğu % 20,0 oranında anne yükünü paylaştıkları, % 10 oranında da yanlış bilgilerin düzelttiğine ilişkin bulgulara erişilmiştir.

Babaların eğitim programının bebekleri ile olan etkileşimleri üzerinde etkisine ilişkin ifadelerinden alıntılar:

Yanlış uygulamalarımız olabilir onları düzeltebiliriz.(B3-)

Çocuğum için faydası olur (B8-)

Çocuk hakkında bilmediğimiz ne çok Şey varmış, program sayesinde bunları konuşma imkn bulduk, kafamıza takılan Şeyleri sorduk (B2-S)

Bilmediklerimin ve yanlış bildiklerimin farkına varmamı sağladı (B5-S)

Çocuktan habersiz yaşıyormuşum onu fark ettim, tüm yükü hanıma yklemişim. Şimdi çocuğumla daha çok ilgilenmeye çalışıyorum. (B6-S)

Bebeğin bu yaşta her Őeyi anladığının konuşmasa da bizim onunla konuşmalarımızın onu geliştirdiği programda ısrarla söylendi, oyunlar öğrendik programda çok güzel vakit geçirdim.(B7-S)

Çocukta oyuncak merakı başladı, aldığım oyuncaklarla daha güzel vakit geçiriyor (B9-S)

Programda bizi izlerken kendinin nasıl oynadığını düşünüyormuş, biraz daha kendime çeki düzen verdim diyor, çocuğa kimi zaman sıkıntıyı yansıtıyordum, yanımda oynaması birlikte olduğumuzu sanıyordum ama özel olarak vakit geçirmeye çalışıyorum, bir Şey söylemeye çalıştığında gözüne bakarak, eğilerek cevap veriyorum (B11-S)

Eşim eğitim programında bizi izlerken kendisinin de çocuğa karşı hatalarını fark etmiş, programda benim ocuk sevmeyi, oyun oynamayı öğrendiğimi söylüyor, buna çok seviniyor (B14-S).

Araştırma bulgularına bakıldığında, babaların katılmış oldukları eğitim programının baba- bebek etkileşimi ve bebek gelişim özellikleri ile ilgili olarak babalarda programın olumlu etkilerinin olduğu grlmştir. Bu alanda yapılan çalışmalar sınırlılık içerse de araştırma bulguyla örtüşen çalışmalar olduğu görülmektedir. Baba ve bebek etkileşimini güçlendirmek amacıyla deneysel olarak gerçekleştirilmiş olan çalışmada babalara uygulanan eğitim programının bebeğin gelişim özellikleri üzerinde destekleyici rolü olduğu ve baba-bebek etkileşimini güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Başka bir çalışmada babaların çocuklarıyla nitelikli zaman geçirmelerinin özellikle çocuklarının “sosyal-duygusal gelişim” alanını desteklediğine ve babaların kendilerini mutlu ettiğine inandıklarını saptamıştır[13].

4. Sonuçlar

Anne ile doğal olarak kurulan iletişimin baba ve bebek arasında kurulması ocuk gelişimi ve aile refahı açısından önemli görülmektedir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında babaların demografik özellikleri incelendiğinde baba yaşının büyük oranda % 45,0 oranında 36 yaş ve üzeri olduğu, ailelerin yarıdan fazlasının geniş aile yapısına sahip olduğu, yine yarıdan fazlasının (% 55,00) eğitim düzeyinin lise mezunu olduğu ve 9 yıl ve üzerinde evlilik sürelerinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmada eğitim programının bebek gelişim özellikleri üzerindeki etkisine bakıldığında babalarla yapılan ön görüşme ve eğitim uygulaması sonrasında yapılan görüşme arasında büyük farklılıkların ortaya çıktığı, % 65, 0 oranında babaların bebeklerinin gelişim özelliklerinin farkında olduğu ve bebeklerin gelişimlerini destekleyici özelliklerde bulunduğu ortaya çıkmıştır. Babaların

bebelerin hayatındaki önemine ilişkin baba görüşleri incelendiğinde ön görüşmede annenin daha önemli olduğu % 60,0 oranında belirtilirken babalarla yapılan son görüşmede bu düşüncenin % 15,0' a gerilediği, % 45,0 oranında babanın oyun arkadaşı olduğu ve babanın önemli olduğu sonucu elde edilmiştir. Babaların bebekleri ile gerçekleştirdikleri etkinlikler program öncesinde çok sınırlı iken program sonrasında baba ve bebek etkinliklerinin çeşitlilik gösterdiği görülmüştür. İyi bir etkileşim sadece bebekten kaynaklandığı düşünülürken, program sonrasında baba davranışlarının önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim programının baba-bebek etkileşimi için gerekliliğine bakıldığında babaların eğitim programı sonrasında yanlış bilgilerinin büyük bir oranda değiştiği, yeni bilgiler elde ettiklerini, çocuklara olan bakış açılarının değiştiğini ve genel olarak çocuklarıyla daha çok vakit geçirme davranışlarının ortaya çıktığı görülmektedir.

Araştırma sonuçlarından yola çıkarak, babaların bebekleri ile olan etkileşimleri, bebek gelişim özellikleri ve daha birçok konuda eğitime ihtiyaç duydukları görülmektedir. Programın babalar üzerindeki olumlu etkileri de göz önünde bulduğunda babaların dâhil olduğu uygulamalı eğitim programlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Babalara verilen eğitimlerin baba-anne ve çocuk ekseninde bütünlük içerisinde uygulamaların gerçekleştirilmesi önerilebilir.

Kaynakça

- [1] Algül, R. (2010). Baba-kız ilişkisi neden önemlidir? T. Solmuş (Ed.), Romantik ilişkiler, evlilik ve ana-baba çocuk ilişkileri içinde (s.409-415). Ankara: Nobel.
- [2] Chatoor, I., Schaefer, S., Dickson, L.& Egan, J. (1984). Non-organic failure to thrive developmental perspective. *Pediatr Ann*, 13(9), 829-835.
- [3] Crain, W. (2000). *Theories of development: Concepts and applications*. London: Prentice-Hall.
- [4] Demir, E. (2016). Oyun Temelli Baba-Bebek Etkileşim Programının Baba ve Bebek Davranışları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [5] Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi, Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. (23. Basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- [6] Kıldan, O. (2012). Aile içi ilişkiler ve özel durumlarda aile. T. Güler (Ed.), *Anne baba eğitimi içinde* (s. 55-71). Ankara: Pegem.
- [7] Lawrence, J.P., Davies, B. & Ramchandani, G.P. (2012). Using video feedback to improve early father-infant interaction: A pilot study. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 18 (1), 61-71.
- [8] MacDonald, K. & Parke, R. (1984). Bridging the gap: Parent-child play interaction and peer interactive competence. *Child Development*, 55, 1265-1277.
- [9] Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel.
- [10] Solmuş, T. (2010). *Romantik ilişkiler, evlilik ve ana-baba çocuk ilişkileri*. Ankara: Nobel.

- [11] Tuncer, N., Sak, R. ve Şahin, İ. T. (2011). Aile eğitimi. Ankara: Vize.
- [12] Türkoğlu, B., Çeliköz, N. Ve Uslu M. (2013). 3-6 yaş aralığında çocuğu olan babaların nitelikli zaman algılarına dair görüşleri. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 2 (2), 54-71.
- [13] Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (7. Basım).Ankara: Seçkin